บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2563

การศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเสริมสร้างการเลือกคู่ของชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

An Analytical Study of Buddhist Principle and Local Wisdom to Promote Choosing Lover for family life in Nongkhai Municipality Nongkhai Province

ธนัญชาภาวิ์ ชัยประภา[1], อธิเทพ ผาทา[2]
Thananchapa Chaiphapa, [1]Athithep Phatha[2]

บทคัดย่อ

พระพุทธศาสนาได้มีคำสอนเกี่ยวกับหลักการเลือกคู่เอาไว้เพื่อให้ปุถุชนทั่วไปสามารถที่จะนำไปใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจในการเลือกคู่ครองได้ เนื่องจากการเลือกคู่ครองนั้นแม้เบื้องต้นจะถือว่าเป็นเรื่องของกรรมก็ตามแต่กรรมที่ผ่านมานั้นเราก็สามารถที่จะตัดสินใจหรือเป็นผู้กำหนดได้ หรือเลือกได้เพราะพระพุทธศาสนานั้นเห็นว่ามนุษย์เป็นผู้ที่สามารถเลือกสิ่งที่ดีที่สุดให้กับตนเองได้ โดยหลักการเลือกคู่ของพระพุทธศาสนานั้นมีอยู่หลายประการ ส่วนการเลือกคู่ของหนุ่มสาวในเขตเทศบาลนั้นเป็นการเลือกคู่ที่เปลี่ยนแปลงไปจากหลักการของพระพุทธศาสนา เป็นการเลือกคู่ตามความต้องการของหญิงสาวหรือชายหนุ่มไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นนอกจากความพึงพอใจเป็นสำคัญ และเราสามารถที่จะนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาส่งเสริมการเลือกคู่ให้กับชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองหนองคายได้หลายประการ เช่น หลักศีล 5 หลักความกตัญญู หลักทิศ 6 และหลักกรรม เป็นต้น

คำสำคัญ : หลักพุทธธรรม,ภูมิปัญญาท้องถิ่น, การเสริมสร้างการเลือกคู่

Abstract

Buddhism has teachings about the principle of choosing a partner so that the common man can use it as a basis for making decisions in choosing a partner. Since choosing a partner, even though it is initially considered a matter of karma, the past karma can be decided or decided. Or can choose because Buddhism believes that humans are the ones who can choose the best for themselves In principle, there are many principles of Buddhism. As for choosing a partner of a young man in the municipality, it is a pair choosing that

---

[1] นักวิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

[2] อาจารย์ประจำภาควิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วังน้อย พระนครศรีอยุธยา E-mail.Thanuncharpa.chai@stu.mcu.ac.th

has changed from the principles of Buddhism. It is the selection of a partner according to the needs of young women or young men, does not depend on other factors besides satisfaction. And we are able to apply Buddhist principles to promote the selection of couples for Buddhists in the Nong Khai Municipality in many ways such as the 5 precepts, gratitude principles, direction 6 and karma principles etc.

Keyword: Buddhist Principle, Local Wisdom,Promote Choosing Lover for family life

บทนำ

การได้เกิดมาเป็นมนุษย์นับว่าเป็นเรื่องยาก[3] บางคนเกิดเป็นชาย บางคนเกิดเป็นหญิง ซึ่งถือว่าแล้วแต่กรรมเก่าในอดีตชาติที่สร้างไว้ ธรรมชาติได้สร้างให้ชายคู่กับหญิง เพื่อสร้างเผ่าพันธุ์ให้ดำรงอยู่คู่กับโลกใบนี้ตลอดกาล การอยู่ร่วมกันของหญิงและชายเริ่มต้นด้วยความรัก ความต้องการความอบอุ่น ความปลอดภัย ตลอดจนการเป็นเจ้าของซึ่งกันและกัน ซึ่งไม่ว่าจะเป็นคนเชื้อชาติ หรือศาสนาใดก็ตามเมื่อเกิดมาแล้วก็จะต้องมีชีวิตที่ดำเนินไปตามวัฏจักรหรือกฎเกณฑ์ดังได้กล่าวมาแล้วนั้นคือต้องการความรักความเข้าใจจากสังคมและคนรอบข้างทั้งนี้ก็อาจจะมาจากเหตุที่ว่ามนุษย์นั้นล้วนเป็นสัตว์ที่รักสุขเกลียดทุกข์[4] อนึ่ง เราจะพบว่าเมื่อมนุษย์เกิดมาแล้วก็มีความจำเป็นที่จะต้องอยู่รวมกันเป็นสังคมและสร้างครอบครัวภายใต้ความรักและความเข้าใจอันเกิดมาจากคนสองคนที่มีจิตใจปฏิพัทธ์คือเกี่ยวเนื่องเป็นความรักความเข้าใจต่อกันจนพัฒนามาเป็นครอบครัวคือการอยู่กินร่วมกัน

การเลือกคู่มักถือเอาตามความชอบใจและค่านิยมทางสังคมเป็นเกณฑ์โดยอาศัยช่องทางในการเลือกคู่ที่กว้างขึ้น เช่น ตามสถานที่สาธารณะหรือแหล่งเที่ยวต่างๆ ทำให้สังคมมีอัตราของการแต่งงานทั้งที่พร้อมหรือไม่พร้อมมากขึ้น ซึ่งตามหลักการทางพระพุทธศาสนานั้นพบว่า มนุษย์ทั้งชายและหญิงนั้นล้วนมีองค์ประกอบความเป็นมนุษย์อยู่ 2 ประการ คือ กายและจิต รวมกันจึงเป็นชีวิตขึ้นมาได้ และเมื่อมีชีวิตมนุษย์ก็มิได้อยู่เพียงลำพังแต่ต้องอยู่รวมกันเป็นกลุ่มเป็นสังคม ดังนั้น มนุษย์เกิดมาจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจทั้งในเรื่องชีวิตและสังคม กล่าวถึงเรื่องของความรัก พระพุทธศาสนายอมรับว่าความรักเป็นบ่อเกิดของสถาบันครอบครัวและเป็นการขยายขอบเขตของสังคมให้มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น หรือเห็นว่าความรักเป็นเรื่องของชาวโลก ซึ่งพระพุทธศาสนาเห็นว่าความรักของชาวโลกนั้นเกิดมาจากสาเหตุหลัก 2 ประการ คือ (1) เกิดมาจากบุพกรรมหรือกรรมเก่าในอดีตชาติที่คนสองคนอธิษฐานมาร่วมกัน ซึ่งเหตุจะได้เกิดมาอยู่ร่วมกันอีกครั้งจะต้องมีปฏิปทาร่วมกันมามีสัทธา

---

[3] ที.ปา. (ไทย) 11/120/89.

[4] ขุ.อุ. (ไทย) 25/41/254.

สัมปทา[5] เป็นต้น และ (2) เกิดมาจากความใกล้ชิดสนิทสนมกันในปัจจุบันชาตินี้[6] นอกจากนั้นยังมีทรรศนะว่าความรักของมนุษย์ยังมีอีกหลายประการ คือ 1. ความรักเกิดเพราะความรัก 2. ความชังเกิดเพราะความรัก 3. ความรักเกิดเพราะความชัง 4. ความชังเกิดเพราะความชัง[7] ซึ่งถือได้ว่าเป็นรูปแบบของความรักที่มนุษย์จะสร้างหรือทำให้เกิดขึ้นได้

นอกจากนั้นในการก่อตัวของความรักก็ยังต้องมีการเกี้ยวพาราสีกันระหว่างหญิงและชาย[8] โดยแนวทางการเกี้ยวพาราสีจะต้องอาศัยภาษาสัญลักษณ์คือการแสดงออกทางกายหลายประการ ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบที่จะทำให้เกิดความรักซึ่งแสดงให้เห็นว่าการแสดงออกและบุคลิกลักษณะของคนนั้นถือว่าเป็นหนึ่งองค์ประกอบที่มีส่วนในการเลือกคู่ของมนุษย์ ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้มีหลักวิชารองรับคือในอินเดียโบราณมีวิชาว่าด้วยปุริสลักษณะเป็นวิชาที่มีไว้เพื่อดูลักษณะของบุรุษและสตรีซึ่งมาคันฑิยพราหมณ์ได้นำมาดูพุทธลักษณะแล้วตั้งใจยกบุตรสาวให้[9] แสดงให้เห็นว่าในสมัยพุทธกาลการเลือกคู่หรือเลือกบุคคลที่เหมาะสมกับบุตรหลานของตนนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญแม้ในหลักทิศหกหน้าที่ของบิดามารดาที่จะพึงกระทำต่อบุตรประการหนึ่งก็คือการหาคู่ครองที่สมควรให้[10]แสดงให้เห็นว่าการเลือกคู่นั้นนอกจากผู้ที่จะมีความรักจะเป็นคนเลือกเองแล้วพ่อแม่ยังมีส่วนในการเลือกด้วย อีกทั้งในสมัยพุทธกาลยังระบุถึงหลักสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเลือกคู่ครองอีกประการหนึ่ง ก็คือการพิจารณาหลักที่เกี่ยวข้องกับประเภทของสามีหรือภรรยาที่สมควรจะเลือก ซึ่งในสมัยพุทธกาลได้แบ่งประเภทของสามีและภรรยาไว้ 7 ประเภทเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการเลือกผู้ที่จะมาเป็นสามีหรือภรรยาของตน

จะเห็นได้ว่าเมื่อพิจารณาที่ตัวบุคคลหรือการประพฤติเป็นรายบุคคลย่อมจะนำหลักดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการเลือกคู่ครองได้ว่าจะเลือกคนเช่นไรมาเป็นคู่ครองของตน ซึ่งถือได้ว่าหลักเหล่านี้พระพุทธศาสนาได้วางกรอบไว้เป็นเบื้องต้น นอกจากนั้นแล้วจะพบว่าพระพุทธศาสนาได้เสนอว่าการเลือกคู่จะต้องพิจารณาถึงลักษณะของคู่สามีภรรยาที่แต่งงานกันแล้ว การแต่งงานนั้นจะมีความสุขหรือไม่ก็ต้องพิจารณาจากคุณธรรมของคนทั้งสองด้วย[11] นอกจากนั้นในด้านของคุณลักษณะของสตรีก็มีความเกี่ยวข้องกับหลักในการเลือกคู่ด้วย กล่าวคือผู้ชายหากจะตัดสินใจเลือกผู้หญิงคนใดเป็นภรรยาจะต้องมีหลักเกณฑ์ในการ

---

[5] สัมปทา 4 ที่สามารถอธิษฐานแล้วเกิดมาคู่กันอีกครั้งมีดังนี้

1. สัทธาสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยศรัทธา)
2. สีลสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยศีล)
3. จาคสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยการเสียสละ)
4. ปัญญาสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยปัญญา) ดู องฺ.จตุกฺก. (ไทย) 21/61.

[6] ที.ม. (ไทย) 10/59.

[7] องฺ.จตุกก. (ไทย) 21/200/314.

[8] นวลศิริ เปาโรหิตย์, **ก่อนจะถึงวันนั้น**, (กรุงเทพมหานคร : เคล็ดไทย, 2544), หน้า 245.

[9] ขุ.สุ. (ไทย) 25/416.

[10] ที.ปา.(ไทย) 11/267/212-213.

[11] องฺ.จตุกก. (ไทย) 21/53/88.

พิจารณาจากพฤติกรรมของผู้หญิงคนนั้นด้วยว่า มีศีลหรือไม่มีศรัทธา มีการเสียสละหรือมีปัญญาเสมอหรือเท่ากับตนเองหรือไม่และแม้ฝ่ายผู้หญิงก็เหมือนกันการจะเลือกผู้ชายมาเป็นคู่ก็จะต้องพิจารณาหลักการต่างๆ นั้นด้วยเช่นกัน

จากการกล่าวมาทั้งหมดเราจะพบว่าการเลือกคู่นั้นมักจะมาพร้อมกับความรัก พระพุทธศาสนาได้วางหลักในการเลือกคู่ไว้ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะทำให้ผู้ที่เป็นสามีภรรยาหรือเป็นคู่รักสามารถที่จะอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขเพราะหากเลือกคู่ที่ผิดการแต่งงานก็จะล้มเหลวและนำไปสู่การเกิดปัญหาแก่สังคมได้ ดังนั้น การที่สังคมจะมีความสุขเพราะการมีครอบครัวที่สมบูรณ์ได้นั้นจะต้องเริ่มที่การรู้จักการเลือกคู่ให้เหมาะสมกับตนเองก่อน เมื่อหันมาพิจารณาในบริบททางด้านการแต่งงานในสังคมเราจะพบว่าสังคมไทย มีรูปแบบของการเลือกหรือแสวงหาคู่ที่มีพัฒนาการมาเป็นลำดับ เริ่มจากการแต่งงานที่เป็นไปตามจารีตประเพณีคือ การแต่งงานตามความต้องการของสังคมและบิดามารดา กล่าวคือในยุคต้นของสังคมไทยค่านิยมในการเลือกคู่หรือการแต่งงานเริ่มจากการพิจารณาถึงความพร้อมด้านสังคมเศรษฐกิจของคู่แต่งงาน โดยเฉพาะในกลุ่มชนผู้ปกครองเพราะว่าการแต่งงานในยุคนั้นมีเหตุผลประกอบคือการพยายามสร้างความมั่นคงให้เกิดกับแว่นแคว้นอันได้รับอิทธิพลมาจากระบอบการเมืองการปกครอง โดยการแต่งงานมักเป็นเรื่องของผู้ปกครองเป็นฝ่ายจัดให้ แต่เมื่อระยะเวลาได้ผ่านไปสังคมไทยได้รับอิทธิพลของวัฒนธรรมต่างถิ่นมากขึ้นทำให้ผู้หญิงผู้ชายในวัยเจริญพันธ์มีอิสรเสรีในการเลือกคู่มากขึ้นโดยมากไม่ได้คำนึงถึงหลักทางศาสนาหรือด้านวิชาการประกอบ

เมื่อพิจารณาจากภาพรวมของความเป็นมนุษย์แล้วจะพบว่าการมีคู่นั้นถือว่าเป็นสิ่งที่เป็นไปตามแรงผลักดันของสัญชาติญาณเพื่อดำรงไว้ซึ่งเผ่าพันธุ์ของมนุษยชาติ แต่เพราะมนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐ การมีคู่จึงมีสาเหตุที่สำคัญกว่านั้น คือใจระหว่างชายและหญิงสองคนที่ปรารถนาใครสักคนคอยคิดถึง คอยเอาใจใส่ ห่วงใย คอยให้กำลังใจ คอยให้คำปรึกษา คอยเคียงข้างร่วมทุกข์ร่วมสุขทุกเวลา สิ่งสูงค่านี้คือนิยามของ “ความรัก” ที่คู่สมรสพึงมีให้กัน เพราะเป็นรากฐานที่สำคัญของคำว่า “ครอบครัว” เมื่อชายหญิงตกลงปลงใจครองเรือนร่วมกันเพื่อช่วยกันสร้างครอบครัวให้มั่นคง โดยหมายมั่นว่าจะครองรักครองเรือนให้ยืนยาวจนกว่าชีวิตจะหาไม่ แต่ก็พบว่ามีคู่สมรสที่ประสบความล้มเหลวมีเหตุให้ต้องหย่าร้างขาดจากกันเป็นจำนวนไม่น้อยทีเดียว ในปัจจุบันปัญหาการหย่าร้าง มีแนวโน้มว่าจะสูงขึ้น การแต่งงานที่ลงเอยด้วยการหย่าร้างหรือต้องพึ่งอำนาจศาลช่วยตัดสินนับว่าเป็นภาวะวิกฤติที่นำไป สู่ปัญหาบ้านแตก ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อคู่สมรสเป็นอย่างมากในปัญหาทางสุขภาพจิต ปัญหา เศรษฐกิจ สังคม ฯลฯ และผู้ที่พลอยได้รับความกระทบกระเทือนไปด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ก็คือเด็ก ปัญหาการหย่าร้างสังคมมักจะมองฝ่ายหญิงไปในทางที่ไม่ดี ดังคำพังเพยที่ว่า “ชายสามโบสถ์ หญิงสามผัว” เป็นบุคคลที่สังคมรังเกียจ แม้ว่าสาเหตุของการหย่าร้างบางครั้งเกิดจากความคิดของฝ่ายชายก็ตาม เช่น การนอกใจภรรยา แต่เมื่อมีการหย่าร้าง ผู้หญิงมักจะกลายเป็นเสียหาย ดังนั้น ปัญหาการหย่าร้าง จึงเป็นปัญหาสำคัญที่สังคมควรให้ความสนใจเป็นพิเศษเพราะมี ผลกระทบในระดับชาติ

อนึ่ง เมื่อพิจารณาถึงประเด็นเรื่องการเลือกคู่โดยเฉพาะของชาวอีสาน สังคมและวัฒนธรรมอีสานนั้นได้มีคติหรือค่านิยมในการเลือกคู่เอาไว้ตามภูมิปัญญาท้องถิ่น เนื่องจากชาวอีสานเชื่อว่า การที่หญิงชายจะมาเป็นคู่กันนั้นจะต้องเป็นไปตามหลักการของ (1) คำสอนของพระพุทธศาสนา ในฐานะที่คนอีสานเป็นชาวพุทธเห็นว่าคนที่จะมาแต่งงานกันจะต้องมีลักษณะ 2 ประการ คือ พวกหนึ่งเคยอยู่ร่วมในชาติปางก่อน และ อีกพวกหนึ่งได้ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในปัจจุบัน และ (2) คติความเชื่อและประเพณีท้องถิ่น คือเรื่องของการเป็นคู่ผัวตัวเมียหรือคู่กรรมที่เรียกในภาษาอีสานว่าต้องมีสายนิ่งสายแนนตามคำพังเพยที่ว่า “แต่งมาแต่แถน แนนมาแต่ฟ้า” คือทั้งสองคนต้องมีบุญวาสนาต่อกันตามคำสอนเรื่องพรหมลิขิตหรือเทวาลิขิต นอกจากนั้นตามคำสอนอีสานโบราณยังได้กำหนดให้มีเกณฑ์ในการเลือกคู่ครองเอาไว้ว่า การเลือกคู่ที่ดีนั้นจะต้องทำอย่างไร เช่น (1) หญิงชายที่พ่อแม่ยังมีชีวิตอยู่ควรเลือกเป็นคู่ครองแล้วให้ทำตามประเพณี และต้องเคารพผี (ค้ำ) เรือน ถ้าไม่ทำมักเกิดโทษไม่ตายก็หย่าร้างหาความสุขความเจริญไม่ได้ (2) หญิงชายที่พ่อแม่ตายแล้ว ไม่ควรเลือกเป็นคู่ครอง ถ้าจำเป็นได้เลือกให้ปลูกปะรำนอกเรือน และ สมมาโคตรวงศ์ที่นั่นจักอยู่เย็นเป็นสุข ถ้าไม่ทำดังกล่าวมาจักเกิดโทษ ไม่หม้ายก็ร้างไม่มีความเจริญรุ่งเรือง (3) ชายหญิงที่พ่อตายแล้ว ไม่ควรเลือกเป็นคู่ครอง ถ้าเลือกจักเกิดเป็นโทษแก่ตนเองและบริวาร หาความสุขกายสบายใจไม่ได้แล (4) ฝ่ายชายที่พ่อตาย ฝ่ายหญิงที่แม่ตาย ไม่ควรเลือกเป็นคู่ครอง ถ้าเลือกจักเกิดโทษ ไม่ตายก็หย่าร้าง หรือจักเป็นอันตรายแก่ลูกที่เกิดมา (5) ฝ่ายหนึ่งทุกข์ฝ่ายหนึ่งมั่งมีควรเลือกเป็นคู่ครอง ถ้าทุกข์ทั้งสองฝ่ายไม่ควรเลือกเป็นคู่ครองเลย จักทุกข์ได้ยากลำบากแล (6) หญิงคนใช้ในเรือน หรือหญิงที่ชอบเล่นหอก ดาบ หลาว แหลมไม่ควรเลือกเป็นคู่ครอง เพราะจะนำความวิบัติมาสู่ตนแล เป็นต้น[12] อย่างไรก็ตามในยุคสมัยปัจจุบันนี้ก็จะพบว่าคติดังกล่าวนั้นไม่ค่อยได้รับการยอมรับและการปฏิบัติตามมากนักเนื่องจากชาวอีสานปัจจุบันได้อนุวัตรตามคตินิยมของสังคมยุคใหม่ก็คือการแต่งงานโดยมากยึดความมีอิสรเสรีภาพในการตัดสินใจไม่ค่อยมีเรื่องของจารีตทางสังคมมากนัก เช่น การพบปะคนที่รักนอกบ้าน แต่งงานกันเองก่อนเข้าบ้าน พ่อแม่หรือผู้ปกครองมีหน้าที่ยอมรับสิ่งที่บุตรสาวบุตรชายตนเองปรารถนา และในยุคปัจจุบันหญิงสาวชาวอีสานก็เลือกที่จะแต่งงานกับคนต่างชาติเพื่อความสุขสบายของตนเองมากกว่าการเลือกชายหนุ่มในท้องถิ่นหรือในประเทศตนเอง[13]

จังหวัดหนองคาย ถือว่าเป็นจังหวัดหนึ่งใน 77 จังหวัดของภาคอีสานที่มีคตินิยมและวัฒนธรรมในการเลือกคู่ที่อยู่ภายใต้บริบทของวัฒนธรรมการเลือกคู่อีสาน ซึ่งในอดีตชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองหนองคายจังหวัดหนองคายมีค่านิยมในการเลือกคู่ที่เป็นไปตามจารีตประเพณี คือการที่ผู้หญิงผู้ชายจะเลือกคู่กันตามครรลองของธรรมเนียมจารีตของสังคมโดยมีผู้ใหญ่หรือผู้ปกครองเป็นผู้ดูแลควบคุม หรือบางครั้งก็เป็นไปตามความพึงพอใจของพ่อ

---

[12] ธวัช ปุณโณทก, **“ความเชื่อพื้นบ้านอันสัมพันธ์กับวิถีชีวิตในสังคมอีสาน”**, ในวัฒนธรรมพื้นบ้านคติความเชื่อ, พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536), หน้า 352.

[13] อรนุช สีตบุตร, **การแต่งงานข้ามชาติ : การสร้างเครือข่ายวัฒนธรรมการเลือกคู่สมรสหญิงอีสานกับชาวต่างชาติ** ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ 2554, บทคัดย่อ.

แม่หรือผู้ปกครองซึ่งจะทำหน้าที่ในการจัดหาคู่ครองให้โดยที่หญิงชายอาจจะไม่ได้มีความรักหรือการคบหากันมาก่อน โดยชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคายในอดีตยอมรับว่าการเลือกคู่โดยการจัดการของผู้ใหญ่นั้นเป็นสิ่งที่ดีและเป็นความถูกต้องตามคติที่ว่าเชื่อผู้ใหญ่ที่อาบน้ำร้อนมาก่อนเป็นสิ่งที่ดี ซึ่งไม่ว่าจะเป็นการเลือกโดยความพึงพอใจของผู้หญิงผู้ชายหรือการจัดการให้ของผู้ปกครองก็ตาม แต่ในอดีต ผลการเลือกคู่ก็ทำให้คู่แต่งงานมีความรับผิดชอบต่อการสร้างครอบครัวด้วยความรับผิดชอบ ไม่มีปัญหาในเรื่องของการหย่าร้าง หรือเมื่อเทียบอัตราการหย่าร้างกับการครองคู่ร่วมกันสร้างครอบครัวแล้วจะพบว่ากรอบประเพณีหรือคติการแต่งงานแบบดั้งเดิมนั้นจะมีอัตราการหย่าร้างน้อยมาก

ต่อมาเมื่อยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไปค่านิยมเรื่องการเลือกคู่ของชายหญิงชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองหนองคายจังหวัดหนองคายพบว่า มีอัตราการหย่าร้างมากถึง 4.82 คู่ต่อพันครัวเรือน[14] ซึ่งถือว่าเป็นอัตราการหย่าร้างที่มีอัตราค่อนข้างสูง และเมื่อพิจารณาจากค่านิยมเรื่องการเลือกคู่ของชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองหนองคายจังหวัดหนองคายจะพบว่าชายหญิงนิยมเลือกคู่กันตามความพึงพอใจของตนเองโดยไม่ผ่านการควบคุมและพิจารณาจากผู้ใหญ่ โดยมากมักเลือกคู่และอยู่กันฉันท์สามีภรรยาตั้งแต่ในวัยเรียน หรือในวัยของการเป็นนักศึกษา เป็นลักษณะของการทดลองคบกันก่อนหากไปด้วยกันได้ก็ตกลงแต่งงานเมื่อเรียนจบ แต่หากไปกันไม่ได้ก็เลิกรากันไปเพื่อหาคนใหม่[15] นอกจากนั้น ปัจจุบันพบว่ามีค่านิยมการหาคู่ออนไลน์โดยผ่านโปรแกรมสนทนาทางอินเทอร์เน็ตผ่านโปรแกรม Facebook , Line, BeeTalk, Instagram (IG) เป็นต้น ซึ่งทำให้คู่สนทนาสามารถเรียนรู้นิสัยและสร้างความพึงพอใจให้กันและกันเร็วขึ้นจนพัฒนาไปสู่การคบหากันในเชิงชู้สาวและหลายคู่ได้ใช้ชีวิตร่วมกันหรือมีการทดลองใช้ชีวิตร่วมกัน แต่หลายคู่ก็ไม่สามารถที่จะพัฒนาไปสู่การแต่งงานหรือใช้ชีวิตร่วมกันได้ต้องเลิกรากันไปจนดูเหมือนว่า การเลือกคู่ที่จะนำไปสู่การแต่งงานของวัยรุ่นหรือวัยเจริญพันธุ์ในจังหวัดหนองคายในปัจจุบันนั้นอาจจะไม่ได้เริ่มต้นจากการบ่มเพาะจากความรักที่อาจจะต้องใช้ระยะเวลานาน แต่เป็นการพบปะสนทนาพูดคุยกันตามสื่อออนไลน์หรือกลุ่มเพื่อนในสถานศึกษา เป็นต้น ดังนั้น เกณฑ์ในการเลือกคู่ของชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองหนองคายจังหวัดหนองคายจึงเปลี่ยนไปจากเดิมที่อยู่ภายใต้จารีตประเพณีของสังคม ซึ่งก็จะเป็นผลที่ก่อให้เกิดปัญหาเรื่องการหย่าร้างของคู่สมรสทั้งในรูปแบบของการแต่งงานและไม่อยู่ในรูปแบบของการแต่งงาน ซึ่งการหย่าร้างดังกล่าวได้นำไปสู่ปัญหามากมายทั้งปัญหาเชิงสังคมและปัญหาเชิงจริยธรรม คือ ปัญหาการละเมิดศีลธรรมของเด็กและเยาวชน ปัญหาการมีชู้หรือการผิดคู่ครอง ปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร เป็นต้น

---

[14] แผนพัฒนาการศึกษากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนประจำปี พ.ศ.2555-2559. อุดรธานี หนองคาย เลย หนองบัวลำภู โดยสำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษาที่ 7 สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ www.reo10.moe.go.th/osmie7/downloads/plan_develop_e-san1_2553-2556.doc

[15] สัมภาษณ์, นายวรวิทย์ ศุภวัฒน์เจริญ นักศึกษา ปวช.ปี 2 เทคนิคหนองคาย, เมื่อวันที่ 22 เดือน กันยายน 2560.

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ทำให้คณะผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการเลือกคู่ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาและชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคายว่ามีรายละเอียดอย่างไร จากนั้นจะศึกษาถึงองค์ประกอบหรือหลักเกณฑ์ในการเลือกคู่ของชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคายว่ามีเกณฑ์ในการเลือกคู่อย่างไร และที่สุดก็จะนำประเด็นทั้งหมดมาวิเคราะห์ โดยเฉพาะการนำเอาหลักพุทธธรรมที่เป็น (1) คำสอนเกี่ยวกับการมีคู่ (2) หลักเกณฑ์ในการเลือกคู่ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาที่ปรากฏในภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อมาเสริมสร้างการเลือกคู่ของชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคายให้มีความมั่นคงยั่งยืน โดยเฉพาะสามารถนำผลวิจัยมาเป็นข้อนิเทศให้กับผู้ที่กำลังจะตัดสินใจในการเลือกคู่ว่าควรจะตัดสินใจในการเลือกคู่อย่างไรจึงจะก่อให้เกิดประโยชน์กับชีวิตของตนเองต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ คือ (1) เพื่อศึกษาหลักการเลือกคู่ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา (2) เพื่อศึกษาหลักการเลือกคู่ของชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย(3) เพื่อวิเคราะห์หลักพุทธธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเสริมสร้างการเลือกคู่ของชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

วิธีการดำเนินการวิจัย

1.รูปแบบการวิจัย

ในงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) โดยการสืบค้นข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร (Document Research) ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมในภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเสริมสร้างการเลือกคู่ของชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลทั้งในเอกสารวิชาการและการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกรวมถึงการสัมมนากลุ่มย่อย โดยมีลำดับการดำเนินการดังต่อไปนี้

1) การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research)

การวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) หรือการวิจัยเชิงเอกสาร(Documentary Research) คณะผู้วิจัย ได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา แนวคิดทฤษฎี การทบทวนวรรณกรรม/สารสนเทศ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยการสังเกต (Observation) การสัมภาษณ์ (Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามมาจัดกระทำข้อมูลและตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล

จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้ศึกษามาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยจำแนกตามความมุ่งหมายของการวิจัย และนำเสนอข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัยโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

2.ประชากรและผู้ให้ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้จำแนกประชากรและผู้ให้ข้อมูลดังนี้

(1) ประชากร การวิจัยครั้งนี้ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคายที่ผ่านการเลือกคู่และแต่งงานมาแล้ว

(2) กลุ่มตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จำแนกกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลที่เป็นชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ คือ กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ที่แต่งงานแล้ว และกลุ่มบุคคลทั่วไป จำนวน 25 คน ดังนี้

ก. กลุ่มผู้รู้ จำนวน 5 คน โดยพิจารณาคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่สามารถให้ข้อมูลความรู้ ความเป็นมา สภาพปัจจุบันและการการเลือกคู่ และการตัดสินใจแต่งงาน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย

1. นักวิชาการด้านวัฒนธรรม	จำนวน 1 คน
2. นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา	จำนวน 2 รูป/คน
3. ปราชญ์ท้องถิ่น	จำนวน 1 คน
4. ผู้นำชุมชน	จำนวน 1 คน

ข. กลุ่มผู้ที่แต่งงานแล้ว (ครอบครัวตัวอย่าง) จำนวน 5 คู่ (10 คน) โดยเลือกครอบครัวที่แต่งงานกันมาใน 2 ลักษณะ คือ คู่ที่แต่งงานกันตามจารีตโบราณ และคู่ที่แต่งงานกันมาตามคตินิยมสมัยใหม่

ค. กลุ่มบุคคลทั่วไป จำนวน 10 คน โดยพิจารณาคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคคลผู้สนใจทั่วไป ประกอบด้วย

1. ชาวบ้านทั่วไปที่เป็นผู้เคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกคู่ของชายหญิงในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย จำนวน 5 คน

2. นักเรียน นักศึกษา คนทำงานที่กำลังอยู่ในระยะของการตัดสินใจในการเลือกคู่ในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย จำนวน 5 คน

3.เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แบบสำรวจ ใช้ในการสำรวจพื้นที่ในการกำหนดพื้นที่การวิจัย เพื่อกำหนดพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการสำรวจข้อมูลก่อนทำการวิจัย และข้อมูลเบื้องต้นในการเข้าถึงพื้นที่การวิจัย

2. แบบสังเกต (Observation) ใช้ในการสังเกตสภาพทั่วไปของชุมชน ภายใต้วิถีประชา จารีต ประเพณี และค่านิยม สภาพปัจจุบันของการนำหลักพุทธธรรมในภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเสริมสร้างการเลือกคู่ของชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย จังหวัด

หนองคาย ประกอบด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non- Participant Observation)

3. แบบสัมภาษณ์ (Interview Guide) ใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ที่แต่งงานแล้ว และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของการนำหลักพุทธธรรมในภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเสริมสร้างการเลือกคู่ของชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย และสภาพปัจจุบันและปัญหาการเลือกคู่สมรสของชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interviews) และแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non-Structured Interviews) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดและตามความมุ่งหมายของการวิจัย

4. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีการจัดสนทนาเป็นกลุ่ม ตั้งแต่ 8-10 คน มีการกำหนดเนื้อหาในการสนทนา และสนทนากลุ่มอย่างไม่เป็นทางการเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของการนำหลักพุทธธรรมในภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเสริมสร้างการเลือกคู่ของชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคายและเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการเลือกคู่สมรสของชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

4.การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์หลักพุทธธรรมในภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเสริมสร้างการเลือกคู่ของชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคายเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

(1) การสำรวจ เป็นการสำรวจพื้นที่ก่อนการลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการกำหนดพื้นที่เพื่อให้การเก็บข้อมูลในขั้นต่อไปได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริง

(2) การสังเกต (Observation) ประกอบด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Participant And Non Participant Observation) ดังนี้

(2.1) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรม พร้อมกับสังเกต ซักถามข้อมูลที่ยังสงสัยและจดบันทึกอย่างเป็นระบบ

(2.2) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ผู้วิจัยจะทำการสังเกตสภาพทั่วไปของชุมชนและสังเกตปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนภายใต้วิถีประชา จารีตกฎหมาย และค่านิยม ของการเลือกคู่ของชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

(3) การสัมภาษณ์ (Interview Guide) ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interviews) และแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non-Structured Interviews) ดังนี้

(3.1) การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interviews) เป็นการสัมภาษณ์ตามแนวทางประเด็นคามที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์ข้อมูลอย่างกว้างๆ และสามารถที่จะสัมภาษณ์เจาะลึกได้ทันที เพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

(3.2) การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (No Structured Interviews) เป็นการสัมภาษณ์ตามแนวทางประเด็นคำถามที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์ข้อมูลอย่างกว้างๆ และสามารถที่จะสัมภาษณ์เจาะลึกได้ทันที และมีแนวคำถามที่สามารถสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกได้ ไม่ได้เป็นคำถามที่ตายตัว

(3.3) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การเก็บข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม ในแต่ละกลุ่มจัดผู้เข้าร่วมสนทนา 8-10 คน เพื่อให้ได้การสนทนาตามแนวของวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อให้ได้รูปแบบของการเลือกคู่ของชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

5.การจัดทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการจัดทำข้อมูล คณะผู้วิจัยดำเนินการนำข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษาเอกสารและข้อมูลจากภาคสนามมาจัดทำต่อไปนี้

(1) นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากเอกสารต่างๆ มาศึกษาอย่างละเอียด พร้อมจัดระบบหมวดหมู่ตามความมุ่งหมายของการวิจัยที่กำหนดไว้

(2) นำข้อมูลจากภาคสนามที่เก็บรวมรวมได้จากแบบสำรวจ แบบสังเกตแบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม ซึ่งได้จดบันทึกไว้มาแยกตามประเภทจัดหมวดหมู่และสรุปสาระสำคัญตามประเด็นที่ทำการศึกษาวิจัย

ในการวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยดำเนินการนำข้อมูลที่ได้มาจากเอกสารและข้อมูลภาคสนามที่รวบรวมได้จากการสำรวจ สังเกต สัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มทั้งหมดมาวิเคราะห์เชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) เพื่อหาคำตอบตามที่ได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้

ผลการวิจัย

สำหรับผลการวิจัยพบว่า**วัตถุประสงค์ข้อที่ (1)** พบว่า หลักการเลือกคู่ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นรูปแบบของการเลือกคู่ของคนในยุค 2600 กว่าปีที่ผ่านมา ภายใต้กรอบของวัฒนธรรมและความเชื่อแบบโบราณที่มีความเข้มงวดของระบบสังคมและความเคร่งครัดของของระบบครอบครัวที่เข้ามามีส่วนร่วมในการเลือกคู่เป็นอย่างมาก กล่าวคือ (1) ระบบสังคม เนื่องมาจากว่าอินเดียเป็นระบบสังคมปิดที่อยู่ภายใต้ระบบวรรณะ การเลือกคู่ของผู้คนจึงไม่เป็นไปอย่างเสรี (2) ระบบครอบครัว การเลือกคู่ของหญิงชายนั้นจะอยู่ในการดูแลของครอบครัวอย่างเคร่งครัด และ(3) หากพิจารราเฉพาะหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเห็นว่าการเลือกคู่นั้นเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการความเชื่อเรื่องกรรม กล่าวคือเห็นว่ากรรมมีอิทธิพลต่อการเลือกคู่ค่อนข้างสูง เพราะพระพุทธศาสนาเห็นว่า กรรมเป็นตัวกำหนดให้เป็นไปตามสิ่งที่ตนเองทำทั้งในอดีตและปัจจุบัน อนึ่งในแง่ของทฤษฎีการเลือกคู่พระพุทธศาสนาเห็นว่า (1) การเลือกคู่เป็นเรื่องของวัฒนาการของมนุษย์ สังคมและความเปลี่ยนแปลงที่ก่อให้เกิดการเลือกคู่ (2) เกิดมาจากความต้องการตามสัญชาตญาณดั้งเดิมของมนุษย์ที่เป็นแรงผลักดันให้มนุษย์จะต้องมีคู่ สำหรับหลักการเลือกคู่ในคัมภีร์

พระพุทธศาสนานั้นสามารถสรุปได้เป็น 5 ประการ คือ (1) พ่อแม่เป็นฝ่ายจัดหาคู่ครองให้ (2) ชายและหญิงหาคู่ครองกันเองตามความพึงพอใจ (3) คนกลางเป็นฝ่ายจัดหาคู่ครองให้ (4) เลือกคู่เพราะเหตุผลด้านเศรษฐกิจ และ (5) การเลือกคู่ในรูปแบบอื่นๆ เช่น การเลือกคู่ที่เกิดมาจากกรรมชักนำให้มาพบกัน เป็นต้น

ส่วนหลักเกณฑ์ของการเลือกคู่ในคัมภีร์นั้นก็มีหลายประการ เช่น หลักการเลือกคู่โดยดูจากลักษณะของที่ดีของหญิงและชาย เช่น มีอายุเท่ากัน สนใจในธรรม มีศีลให้กำเนิดบุตรได้ มีชาติตระกูล และมีความซื่อสัตย์ มีความขยันขันแข็ง มีความมานะอดทน เป็นต้น นอกจากนั้นการเลือกคู่ก็มีสำคัญหลายประการคือถ้ารู้จักการนำการเลือกคู่ของพุทธศาสนาไปใช้ ก็จะทำให้ชีวิตมีความสุข และผลของการเลือกคู่ที่ถูกและไม่ถูกหลักตามหลักคำสอนของพุทธศาสนาเห็นว่าเป็นเรื่องของกรรม

อนึ่ง หลักเกณฑ์การเลือกคู่นั้นพระพุทธศาสนามองว่าจะต้องพิจารณาจากหลักเกณฑ์ทางด้านศีลธรรมอีก 4 ประการ ก็คือ (1) มีความเชื่อ (ศรัทธา) เสมอกัน (สมสัทธา) (2)มีการประพฤติที่เสมอกัน (สมสีลา) (3) มีการเสียสละที่เสมอกัน (สมจาคา) (4)มีปัญญาที่เสมอกัน (สมปัญญา)

วัตถุประสงค์ข้อที่ (2) พบว่า หลักการเลือกคู่ของชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคายนั้น เป็นการเลือกคู่ของคนในยุคปัจจุบัน ดังนั้นหลักการ คามเชื่อองการเลือกคู่จึงเป็นการเลือกคู่ภายใต้กรอบสังคมและวัฒนธรรมในยุคสมัยใหม่ ซึ่งยุคนี้เห็นว่า การเลือกคู่คือ การตกลงปลงใจร่วมใช้ชีวิคู่ร่วมกันของชายหนุ่มและหญิงสาวเพื่อสร้างครอบครัวด้วยการมีเพศสัมพันธ์กันอย่างเปิดเผยตามวิถีทางของชาวโลกซึ่งเป็นการเลือกคู่ที่เปลี่ยนรูปแบบไปจากการเลือกคู่แบบเดิมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนามาก โดยรูปแบบของการเลือกคู่ตามแนวคิดของคนในปัจจุบันนั้นเห็นว่ามีอยู่ 2 รูปแบบคือ (1) บิดามารดาเลือกให้ (Controlled Selection by Parents) (2) การเลือกโดยเสรี (Free Selection by Young Persons) โดยมีเหตุผลหรือความจำเป็นที่มนุษย์ต้องมีคู่ครอง คือ (1) ความต้องการทางเพศและความรักอันมั่นคง (2) ความต้องการส่วนบุคคล (3) การปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของสังคม (4) ความต้องการที่จะยกฐานะทางเศรษฐกิจ(5) การยอมรับและความคาดหวังทางสังคม

สำหรับรูปแบบของการเลือกคู่ของชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคายนั้นสามารถแบ่งได้เป็นแบบกว้างๆอยู่ 2 ประการ คือ (1) แบบโบราณอีสาน คือเป็นการเลือกคู่ภายใต้ระบบวัฒนธรรมความเชื่อแบบเก่าที่ปฏิบัติกันมานานตามกรอบความเชื่อของคนอีสานหรือคนลาวสมัยโบราณ โดยมีหลักการสำคัญในการเลือกคู่คือ (1) ดูรูปร่าง ว่ามีรูปร่างดี สวยงามหรือไม่ (2) พฤติกรรม ว่ามีพฤติกรรมที่เป็นคนดี ขยัน ซื่อสัตย์ กตัญญูหรือไม่ (3) องค์ประกอบของครอบครัว ดูว่าพื้นฐานทางครอบครัวพ่อแม่ปู่ย่าตายายดีหรือไม่ มีฐานะหรือไม่ (2) แบบสมัยใหม่ เป็นการเลือกคู่ของหนุ่มสาวชาวพุทธหนองคายในสมัยใหม่ที่มีทัศนคติที่เปลี่ยนไปจากเดิมก็คือ (1) ดูจากรูปร่างหน้าตา (2) ดูจากสภาพเศรษฐกิจ (3) ดูจากความพึงพอใจส่วนตัว เป็นต้น โดยอาศัยโอกาสในการพูดคุยกันทางด้านสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่บ้าง ตามร้านกินดื่ม หรือโดยการท่องเที่ยวบ้างที่ผู้ปกครองไม่อาจจะเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากมายนัก ซึ่งการเลือกแบบนี้ย่อมมีผล 2 ประการคือ (1) ถ้าเลือกดีได้ดีก็ดีไป แต่(2)ถ้าเลือกไม่ดีก็จะอยู่กันไม่นาน และเมื่อเลือกมาแล้วย่อมส่งผลที่เกิดกับสังคมอยู่ 2

ประการหลักก็คือ (1) เกิดการหย่าร้างสูง (2) เกิดภาวะในเรื่องของ เด็กกำพร้าที่ส่งผลกระทบต่อสังคมมาก

วัตถุประสงค์ข้อที่ (3) พบว่า หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างการเลือกคู่ของชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคายนั้นมีอยู่ 4 ประการ คือ (1) หลักคำสอนเรื่องทิศ 6 ซึ่งถือว่าเป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญมากต่อการเลือกคู่ โดยหลักทิศ 6 นี้เป็นเรื่องที่เราสามารถนำมาเสริมสร้างการเลือกคู่ได้ โดยพิจารณาหลักการที่จะนำมาเสริมสร้างการเลือกคู่อยู่ 2 ประการคือ (1) พิจารณาในแง่ของบทบาท พบว่าในแง่ของบทบาทนั้นหลักคำสอนเรื่องทิศ 6 สามารถทำให้ทราบถึงการพิจารณาการเลือกคู่ว่าใครจะเป็นคู่ครองที่ดีของเรา ก็ที่ว่าเข้าเป็นคนที่มีบทบาทหรือหน้าที่สมบูรณ์หรือไม่ เช่น หน้าที่ในการที่เป็นของส่วนตัว เช่น การทำงาน การประพฤติตนให้เป็นคนดี การเป็นคนอดทนในการทำงาน เป็นต้นว่ามีหรือไม่ (2) พิจารณาในแง่ของการเสริมสร้างความรับผิดชอบ เช่น รับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว หรือหน้าที่การงานหรือไม่ ถ้ามีก็เลือก ถ้าไม่มีก็ไม่เลือก โดยหลักธรรมเรื่องทิศ 6 สามารถนำมาเป็นกรอบในการส่งเสริมการเลือกคู่ได้ (2) หลักคำสอนเรื่องศีล 5 สามารถนำมาเป็นกรอบสำคัญในการตัดสินใจว่าจะเลือกมาเป็นคู่ครองได้หรือไม่ก็คือคนๆนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีศีล คือ มีความรับผิดชอบและซื่อสัตย์ต่อคู่ครองของตนเอง (3) หลักคำสอนเรื่องกตัญญู ไม่ว่าชายหรือหญิงก็ตามคนที่ชาวพุทธหนองคายจะเลือกมาเป็นสามีหรือภรรยาหรือไม่ก็จะต้องพิจารณาจากกรอบเรื่องความเป็นคนกตัญญูต่อบิดามารดาหรือไม่ (4) หลักคำสอนเรื่องกรรม เป็นหลักคำสอนที่มีส่วนสำคัญที่จะทำให้เกิดดุลยภาพของการเลือกคู่เพราะกรรมเป็นคำตอบของการตัดสินใจทุกอย่างของมนุษย์เรา หมายถึงว่าเมื่อเราตัดสินในอะไรไปแล้วถือว่านั่นคือ “กรรม”ที่เราจะต้องรับผล ชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองหนองคายต้องเชื่อและยอมรับในเรื่องของกรรมว่าคู่เราจะดีหรือไม่ดีนั้นเกิดมาจากกรรมของเราและเราจะต้องรับผิดชอบต่อผลของกรรมที่เราได้ทำมาด้วยการยอมรับผลของการเลือกคู่นั้นๆอย่างเข้าใจซึ่งก็จะทำให้การเลือกคู่นั้นไม่ก่อให้เกิดโทษหรือสร้างปัญหาให้เกิดกับสังคมได้

ส่วนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำมาเสริมสร้างการเลือกคู่ของชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคายนั้นก็คือ ภูมิปัญญาในการเลือกคู่แบบโบราณและแบบสมัยใหม่ที่สามารถจะนำมาผสมผสานกันเพื่อประกอบในการตัดสินใจเลือกคู่ได้

อนึ่ง ในการเลือกคู่นั้นพบว่ามีปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคายนั้นก็คือ (1) ปัญหาและอุปสรรคในเรื่องของทัศนคติ ความเชื่อ และค่านิยม (2) ปัญหาและอุปสรรคในเรื่องของการหย่าร้าง (3) ปัญหาและอุปสรรคในเรื่องพ่อแม่หรือคนรอบข้าง (4) ปัญหาและอุปสรรคในเรื่องของพฤติกรรมของผู้หญิงผู้ชาย ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นอุปสรรคที่ขัดขวางการเลือกคู่อยู่พอสมควร

นอกจากนั้นจะพบว่าในการเลือกคู่ของชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองหนองคายเราสามารถที่จะมีแนวทางในการเสริมสร้างการเลือกคู่ได้หลายไประการได้แก่ (1)ให้ความรู้เรื่องการเลือกคู่ที่ถูกต้องในเรื่องเหล่านี้คือ (1.1) องค์ความรู้เกี่ยวกับการเลือกคู่ (1.2) ลักษณะของคู่ครองที่ดีและไม่ดี(1.3) การยอมรับผลของการเลือกคู่ครองที่ดีและไม่ดี(1.4)การปรับปรุงหรือประคับประคองผลของการเลือกคู่ครองที่ดีและไม่ดี (2)ให้ความรู้เรื่องของเกณฑ์การเลือกผู้ชาย-ผู้หญิงที่ดีมาเป็นคู่ครอง (3) ให้ความรู้เรื่องการ “เลือกคู่” ที่เหมาะสมกรณีคู่ที่เลือกแล้วมีชีวิตที่สมบูรณ์

ในศึกษาเรื่องการเลือกคู่ของชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองหนองคายนั้นย่อมให้คุณค่าหลายประการ ได้แก่ (1) คุณค่าในการพัฒนาตนเอง โดยการพัฒนาตนเองตามหลักของพระพุทธศาสนานั้นก็สามารถแบ่งได้เป็น 4 ประการตามหลักภาวนา 4 ได้แก่ (1.1) คุณค่าในการพัฒนาศีล ทำให้เกิดความสำนึกในเรื่องของศีลว่าการเลือกคู่ตนเองจะต้องมีศีลและเลือกคนดีที่มีศีลมาเป็นคู่ครองของตนเอง (1.2) คุณค่าในการพัฒนากาย หรือการพัฒนาบุคลิกภาพว่าหากต้องการที่จะมีคนเลือกจะต้องพัฒนาบุคลิกภาพให้ดี (1.3) คุณค่าในการพัฒนาจิต ก็คือ จะต้องสำนึกในเรื่องของการฝึกฝนจิตใจให้เป็นคนที่สงบ (1.4) คุณค่าในการพัฒนาปัญญา คือก่อให้เกิดปัญญาที่จะสามารถตัดสินใจเลือกคู่ที่เหมาะสมกับตนเองได้ (2) คุณค่าในการศึกษา คือให้เกิดการศึกษาเรื่องของการเลือกคู่นั้นในทุกมิติ (3) คุณค่าในการพัฒนาสังคม ก็คือ ทำให้เกิดความเข้าใจในเรื่องการเลือกคู่และเมื่อเลือกคู่ที่ดีได้สังคมย่อมพัฒนาไปได้ด้วยดีเช่นกัน

สรุปผลการวิจัย

พระพุทธศาสนาเห็นว่าการเลือกคู่นั้นเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการความเชื่อเรื่องกรรม กล่าวคือเห็นว่ากรรมมีอิทธิพลต่อการเลือกคู่ค่อนข้างสูง เพราะพระพุทธศาสนาเห็นว่ากรรมเป็นตัวกำหนดให้เป็นไปตามสิ่งที่ตนเองทำทั้งในอดีตและปัจจุบัน อนึ่งในแง่ของทฤษฎีการเลือกคู่พระพุทธศาสนาเห็นว่า (1) การเลือกคู่เป็นเรื่องของวัฒนาการของมนุษย์ สังคมและความเปลี่ยนแปลงที่ก่อให้เกิดการเลือกคู่ (2) เกิดมาจากความต้องการตามสัญชาตญาณดั้งเดิมของมนุษย์ที่เป็นแรงผลักดันให้มนุษย์จะต้องมีคู่ สำหรับหลักการเลือกคู่ในคัมภีร์พระพุทธศาสนานั้นสามารถสรุปได้เป็น 5 ประการ คือ (1) พ่อแม่เป็นฝ่ายจัดหาคู่ครองให้ (2) ชายและหญิงหาคู่ครองกันเองตามความพึงพอใจ (3) คนกลางเป็นฝ่ายจัดหาคู่ครองให้ (4) เลือกคู่เพราะเหตุผลด้านเศรษฐกิจ และ (5) การเลือกคู่ในรูปแบบอื่นๆ เช่น การเลือกคู่ที่เกิดมาจากกรรมชักนำให้มาพบกัน เป็นต้น

ส่วนหลักเกณฑ์ของการเลือกคู่ในคัมภีร์นั้นก็มีหลายประการ เช่น หลักการเลือกคู่โดยดูจากลักษณะของที่ดีของหญิงและชาย เช่น มีอายุเท่ากัน สนใจในธรรม มีศีลให้กำเนิดบุตรได้ มีชาติตระกูล และมีความซื่อสัตย์ มีความขยันขันแข็ง มีความมานะอดทน เป็นต้น นอกจากนั้นการเลือกคู่ก็มีสำคัญหลายประการคือถ้ารู้จักการนำการเลือกคู่ของพุทธศาสนาไปใช้ ก็จะทำให้ชีวิตมีความสุข และผลของการเลือกคู่ที่ถูกและไม่ถูกหลักตามหลักคำสอนของพุทธศาสนาเห็นว่าเป็นเรื่องของกรรม

ส่วนหลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างการเลือกคู่ของชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคายนั้นมีอยู่ 4 ประการ คือ (1) หลักคำสอนเรื่องทิศ 6 ซึ่งถือว่าเป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญมากต่อการเลือกคู่ โดยหลักทิศ 6 นี้เป็นเรื่องที่เราสามารถนำมาเสริมสร้างการเลือกคู่ได้ (2) หลักคำสอนเรื่องศีล 5 สามารถนำมาเป็นกรอบสำคัญในการตัดสินใจว่าจะเลือกมาเป็นคู่ครองได้หรือไม่ก็คือคนๆนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีศีล คือ มีความรับผิดชอบและซื่อสัตย์ต่อคู่ครองของตนเอง (3) หลักคำสอนเรื่องกตัญญู ไม่ว่าชายหรือหญิงก็ตามคนที่ชาวพุทธหนองคายจะเลือกมาเป็นสามีหรือภรรยาหรือไม่ก็จะต้องพิจารณาจากกรอบเรื่องความเป็นคนกตัญญูต่อบิดามารดาหรือไม่ (4) หลักคำสอนเรื่องกรรม เป็นหลักคำสอนที่มีส่วนสำคัญที่จะทำให้เกิดดุลยภาพของการเลือกคู่เพราะกรรมเป็นคำตอบของการ

ตัดสินใจทุกอย่างของมนุษย์เรา หมายถึงว่าเมื่อเราตัดสินในอะไรไปแล้วถือว่านั่นคือ “กรรม” ที่เราจะต้องรับผล ชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองหนองคายต้องเชื่อและยอมรับในเรื่องของกรรมว่าคู่เราจะดีหรือไม่ดีนั้นเกิดมาจากกรรมของเราและเราจะต้องรับผิดชอบต่อผลของกรรมที่เราได้ทำมาด้วยการยอมรับผลของการเลือกคู่นั้นๆอย่างเข้าใจซึ่งก็จะทำให้การเลือกคู่นั้นไม่ก่อให้เกิดโทษหรือสร้างปัญหาให้เกิดกับสังคมได้

เอกสารอ้างอิง

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.

_____ . **พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล. ชุด 91 เล่ม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหา มกุฏราชวิทยาลัย, 2534.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

เกษม ตันติผลาชีวะ. **ชุดชีวิตและสุขภาพจิต อันดับ 2 สุขภาพจิตครอบครัว.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บุ๊คแบงก์, 2538.

งามพิศ สัตย์สงวน. **สังคมและวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 7.** กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธากา รพิมพ์, 2544.

จารุบุตร เรืองสุวรรณ. **ของดีอีสาน.** กรุงเทพมหานคร: กองวัฒนธรรม กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2520.

จารุวรรณ ธรรมวัตร. **กาพย์ปู่สอนหลาน.** อุบลราชธานี : โรงพิมพ์ศิริธรรม, 2528.

_____. **กาพย์ย่าสอนลูก.** อุบลราชธานี : โรงพิมพ์ศิริธรรม, 2530.

_____. **วิเคราะห์ภูมิปัญญาอีสาน.** อุบลราชธานี : ศิริออฟเซ็ท, 2538.

จำนง อดิวัฒนสิทธิ์ และคณะ. **สังคมวิทยา.** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2540.

จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์. **สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2544.